

HOT ISSUE

มกราคม 2561

การสื่อสารบนโลกออนไลน์อย่างมีคุณภาพ
เพื่อสร้างสังคมที่ดี

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ตาวนั้ไหลดเอกสารได้ที่
<http://www.parliament.go.th/library>

การสื่อสารบนโลกออนไลน์อย่างมีคุณภาพเพื่อสร้างสังคมที่ดี

มาลินี คงริน

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการวิชาการ 3

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3

การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นเรื่องปกติของผู้คนในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะการใช้โทรศัพท์มือถือของทุกคน ไม่เว้นแม้แต่เด็กอายุ 4-5 ขวบ ที่มีความสามารถใช้โทรศัพท์มือถือในการเล่นเกมส์ หรือ ดูการ์ตูนได้อย่างคล่องแคล่ว โลกทุกวันนี้เปลี่ยนไปรวดเร็วตามความทันสมัยของเทคโนโลยี เราไม่อาจห้ามความเปลี่ยนแปลงได้แต่เราควรรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต

การสื่อสารบนโลกออนไลน์ในชีวิตประจำวัน เช่น การไลน์ การแชท การแชร์ การกดไลค์ ในแต่ละครั้งแม้เป็นการกระทำที่เครื่องส่วนตัวแต่เป็นการแสดงตัวตนว่าเราเป็นผู้ส่งข้อมูลซึ่งจะกลายเป็นสื่อที่มีผลกระทบต่อสังคมเสมอ การส่งข่าวสารทั้งในรูปแบบข้อความ ภาพ คลิปต่างๆ ไปสู่โลกออนไลน์ในกลุ่มของตนหรือในโซเชียล มีเดียซึ่งเป็นที่สาธารณะ หากเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง มีคุณภาพ ไม่สร้างความเสียหายให้บุคคลต่าง ๆ ก็จัดว่าเป็นเรื่องดีมีประโยชน์ ผู้รับข้อมูลย่อมได้รับประโยชน์จากข่าวสารนั้นและเป็นการเปิดโลกกว้างของข่าวสารอย่างไร้พรมแดน หากเป็นข้อมูลที่ไม่แน่ใจ ข่าวลือ ความรู้ทางการแพทย์ที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ ผู้ส่งข้อมูลต้องคำนึงเสมอว่าอาจจะกลายเป็นสื่อที่มีผลกระทบต่อสังคมได้ โลกออนไลน์ในด้านดีมีมากมายเช่นกัน เช่น เป็นแหล่งการพบปะพูดคุยในเรื่องที่มีความสนใจเดียวกันในไลน์ หรือ เฟซบุ๊ก (facebook) เป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการในเว็บไซต์ต่าง ๆ แหล่งนั้นหนาแน่นการอย่างมากมาย รวมถึงเป็นแหล่งการสร้างร้านค้าขายสินค้าต่าง ๆ ในระบบออนไลน์ที่จัดเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมสูงสุดของคนทุกกลุ่ม เช่น การนำผลิตภัณฑ์ในจังหวัดต่าง ๆ เข้าสู่การขายในระบบออนไลน์ รวมทั้งการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายทางออนไลน์ของบริษัทห้างร้านต่าง ๆ แม้ว่ามีสถานประกอบการหรือหน้าร้านอยู่แล้วก็ตามซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อและผู้ขายในวงกว้าง

ผลกระทบจากสังคมออนไลน์มีมากมาย เช่น การถูกล่อลวงจากบุคคลที่รู้จักกันพูดคุยในสังคมออนไลน์นั่นเอง ศูนย์ข้อมูลคนหาย มูลนิธิกระจกเงา ได้รายงานสถิติ ใน พ.ศ. 2560 ว่ามีการรับแจ้งเด็กหายทั้งสิ้น 422 คน สาเหตุหลักกว่าร้อยละ 84 คือเด็กหนีออกจากบ้าน โดยมีอายุเฉลี่ยระหว่าง 13 - 15 ปี เป็นเด็กหญิงหายออกจากบ้านมากกว่าเด็กชายเกือบ 3 เท่า ซึ่งพบว่า เด็กที่หายออกจากบ้านมีปมปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัจจัยในการตัดสินใจหนีออกจากบ้าน และมีแนวโน้มถูกชักชวนไปอยู่กับคนรัก หรือคนที่รู้จักกันในโลกออนไลน์ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการถูกล่อลวง (มูลนิธิกระจกเงา เผยปี 60 เด็กหาย 422 คน, 2561) ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวหน้าไปไกลและการค้าแบบเสรี เรื่องของ “สื่อ” นับวันก็จะยิ่งมีความหลากหลายมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่สื่อในโลกออนไลน์ได้กลายเป็นช่องทางหาผลประโยชน์ขององค์กรต่าง ๆ ผ่าน “โฆษณา” ซึ่งในจำนวนนี้เป็นโฆษณาที่สร้างปัญหาให้สังคม เช่น การขายอาหารเสริมและเครื่องสำอางที่อวดอ้างสรรพคุณเกินจริง ไปจนถึงการเชิญชวนให้เข้าไปเล่นการพนันผ่านเว็บไซต์ กลุ่มเป้าหมายสำคัญ

หนีไม่พ้นกลุ่ม “เยาวชน” ที่ยังมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอ นายพอล เอ.วัตเตอร์ อาจารย์และผู้เชี่ยวชาญจาก มหาวิทยาลัยแมสซัสเซตส์ ประเทศนิวซีแลนด์ ได้รายงานในการเสวนาเรื่อง “ปัญหาโฆษณาในระบบสื่อออนไลน์” เมื่อ วันที่ 21 มีนาคม 2558 ว่าจากการสำรวจเว็บไซต์และเว็บเพจยอดนิยมรวม 430 แห่ง พบว่า มีโฆษณาที่เป็นอันตรายต่อเยาวชนอยู่หลากหลายประเภท อาทิ การโฆษณาเกี่ยวกับเรื่องเพศ เช่น เชิญชวนให้เข้าไปชมภาพและคลิปลามกอนาจาร การขายยาหรืออุปกรณ์ทางเพศ เป็นต้น ร้อยละ 62.22 เว็บไซต์การพนันออนไลน์ การขายผลฟุตบอล หรือเล่นพนันกับบ่อนต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 16.05 ขณะที่โฆษณาปกติที่ไม่มีพิษภัยและไม่ผิดกฎหมาย มีเพียงร้อยละ 6.26 เท่านั้น แทบจะกล่าวได้ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่บนโลกออนไลน์ ถูกยึดครองโดย “สื่อมืด” ไปเสียแล้ว (“สื่อมืด” บนโลกออนไลน์ ไม่ว่าจะไวไหนก็เสี่ยงเป็น เหยื่อ, 2558) ดังนั้น พื้นที่ของสื่อที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมต้องทำหน้าที่อย่างหนักในการให้ความรู้ถูกต้องแก่ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ทั่วไป

ข้อมูล ภาพ เสียงที่เผยแพร่บนโซเชียลมีเดียอาจเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้องทั้งหมด บางครั้งเป็นข้อมูลเท็จ ที่สร้างความเสียหายด้วยซ้ำไป ผู้ใช้ควรใช้วิจารณญาณในการอ่านและการแชร์ (share) อย่างระมัดระวัง ควรตรวจสอบข้อมูลทุกครั้งเนื่องจากในโลกปัจจุบันทุกคนสามารถเป็นผู้สร้างสื่อและเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว นั่นเอง

ลักษณะที่ห้ามกระทำ ห้ามสื่อในระบบออนไลน์

เพื่อให้การสื่อสารของประชาชนทั่วไปในระบบออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการไลน์ การแชท เป็นต้น เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีการติดต่ออย่างสุภาพชน และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ ดังนั้นประชาชนทุกคนที่ใช้คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เพื่อการสื่อสารในระบบออนไลน์ในปัจจุบันต้องคำนึงถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 นี้มีการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 ด้วยเหตุผลโดยสรุปคือปรับปรุงบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้รักษาการตามกฎหมาย กำหนดฐานความผิดขึ้นใหม่ และแก้ไขฐานความผิดเดิม รวมทั้งบทกำหนดโทษของความผิดดังกล่าว การปรับปรุงกระบวนการและหลักเกณฑ์ในการระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัตินี้ มีสาระสำคัญโดยสรุปในส่วนที่ประชาชนทั่วไปต้องตระหนักถึงและพึงระมัดระวังเสมอ เพราะถ้าส่งข้อมูลที่ไม่เหมาะสมจะมีความผิดและต้องรับโทษในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

- การทำลาย แก้ไข เพิ่มเติมข้อมูลไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนของผู้ใช้คอมพิวเตอร์ผู้อื่นโดยมิชอบ มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 9)
- การระงับ ชะลอ ชัดขวาง รบกวนระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นจนไม่สามารถทำงานตามปกติได้ มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 10)

- การส่งข้อมูลจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ อีเมลที่มีข้อความลักษณะก่อความรำคาญเดือดร้อนแก่ผู้รับ และไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสามารถบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้ มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 200,000 บาท (มาตรา 11)

- การโพสต์ (นำเข้า) ข้อมูลที่บิดเบือน ข้อมูลเท็จที่จะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะ หรือทำให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน จำคุกไม่เกิน 5 ปี และปรับไม่เกิน 100,000 บาท (มาตรา 14)

- การโพสต์ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร การก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา จำคุกไม่เกิน 5 ปี และปรับไม่เกิน 100,000 บาท (มาตรา 14)

- การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 14)

- การโพสต์ภาพของผู้อื่นที่เกิดจากการสร้าง ตัดต่อ หรือตัดแปลง ที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 200,000 บาท รวมถึง การโพสต์ภาพผู้เสียชีวิต หากเป็นการกระทำที่น่ายังทำให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 200,000 บาท (มาตรา 16)

- ผู้ให้บริการเว็บไซต์ต้องขยายเวลาการเก็บข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์เอาไว้ไม่น้อยกว่า 90 วัน และกรณีที่จำเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่จะให้เก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้เกินกว่า 90 วันแต่ไม่เกิน 2 ปี หากไม่ปฏิบัติตามมีโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท (มาตรา 26)

เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ทุกคนต้องเรียนรู้ เพื่อให้การใช้คอมพิวเตอร์เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องตามจริยธรรมและกฎหมายและไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้ไม่หวังดีในการรับจ้างโพสต์ต่าง ๆ เพราะผลกระทบที่เกิดขึ้น ผู้โพสต์เป็นผู้รับผิดชอบเท่านั้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

การใช้คอมพิวเตอร์ในการสื่อสารในโซเชียล มีเดียเป็นสิ่งที่จำเป็นในปัจจุบัน จึงมีข้อพึงระมัดระวังสำหรับผู้ใช้งานทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา ในเรื่องความเหมาะสมในการใช้ถ้อยคำในการสื่อสาร ควรใช้คำสุภาพ ไม่ส่อเสียด การส่งต่อข้อมูลต้องคิดเสมอว่าอาจเป็นข้อมูลเท็จ และสร้างความเสียหายส่วนบุคคลและประเทศชาติได้ การกดแชร์ (share) ถือเป็นการเผยแพร่ข้อมูล หากข้อมูลที่แชร์มีผลกระทบต่อผู้อื่น อาจเข้าข่ายความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเฉพาะอาจกระทบต่อบุคคลที่ 3 หรือกระทบครอบครัวของเขาได้ การใช้โซเชียล มีเดียในการโพสต์ โลก facebook และอื่น ๆ ด้วยถ้อยคำต่าง ๆ เป็นการแสดงตัวตนอย่างชัดเจนว่าเรามีบุคลิกภาพอย่างไร เมื่อกลับมาอ่านย้อนหลังการโพสต์ในอดีตของเรา เราอาจจะคิดว่าไม่น่าเขียนอย่างนั้นเลย จึงควรใช้สติและวิจารณญาณในการโพสต์ทุกครั้ง

นอกจากนี้การส่งข้อมูลจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ อีเมลที่มีข้อความลักษณะก่อความรำคาญ เตือนร้อนแก่ผู้รับ และไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสามารถบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้ มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 200,000 บาท (มาตรา 11) รวมถึงรูปแบบการโพสต์ฝากร้านค้าบน facebook หรือ IG ของคนอื่นหรือบุคคลมีชื่อเสียงอาจเข้าข่ายการส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมาย เรื่องเหล่านี้หากผู้โพสต์ใช้ ภาษาไม่เหมาะสม ส่งข้อมูลที่มีผลกระทบต่อสังคม อาจเกิดปัญหาซึ่งมีให้เห็นเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์อยู่เสมอและมีโทษทั้งจำทั้งปรับ รวมถึงผู้ปกครองไม่ควรให้เด็กเล็กอายุ 4-5 ปี ใช้คอมพิวเตอร์ หรือโทรศัพท์มือถือมากเกินไป จริง ๆ ไม่ควรให้ใช้เลยเพราะจะทำให้มีผลกระทบต่อสายตาของเด็กอย่างมาก

บรรณานุกรม

- “สื่อมิด” บนโลกออนไลน์ ไม่ว่าจะวัยไหนก็เสี่ยงเป็นเหยื่อ”. (25 มีนาคม 2558). สืบค้น 17 มกราคม 2561 จาก <http://mediamonitor.in.th/archives/19549>
- “ไอเดค” พบร่องรอยเด็ก-เยาวชนถ่ายคลิปทางเพศเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์มากขึ้น”. (15 มกราคม 2551). สืบค้น 17 มกราคม 2561 จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/269284>
- “พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550” (25 มกราคม 2560). สืบค้น 17 มกราคม 2561 จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%C771/%C771-20-9999-update.pdf>
- “พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560” (24 มกราคม 2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 10 ก สืบค้น 17 มกราคม 2561 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/010/24.PDF>
- มูลนิธิระจกเงา. (11 มกราคม 2561). “มูลนิธิระจกเงา เผยปี 60 เด็กหาย 422 คน” . สืบค้น 17 มกราคม 2561 จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/269275>
- “14 พฤศจิกายนทำไม่ได้ ผิดกฎหมาย พ.ร.บ. คอมพ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560”. (26 พฤษภาคม 2559). สืบค้น 16 มกราคม 2561 จาก <http://thumbsup.in.th/2017/05/14-activities-against-thai-cybercrime-act-2560/>